

Одіссея (скорочено)

Гомер

Переказ:

Як і головні герої "Іліади" — Ахілл і Гектор,— так і Одіссей позбавлені суто егоїстичних рис і дріб'язковості. Події поеми повністю пов'язані з долею багатострадального Одіссея, що був активним учасником облоги Трої. Упродовж десяти років після її падіння герой не може дістатися на рідний острів Ітаку через гнів Посейдона, бога морів. Сім років він сумує вдалині від батьківщини на зачарованому острові Огігія у закоханої в нього німфи Каліпсо. Одіссей відмовляється від безсмертя, яким його спокушає Каліпсо, заради непереборного бажання повернутися на Батьківщину, до дружини Пенелопи і сина Телемаха. А на Ітаці героя вважають загиблим, і тому до Пенелопи сватаються знатні особи, всіляко кривдять сина Одіссея — Телемаха.

На Олімпі вирішується доля Одіссея: боги дозволили героєві повернутися на Ітаку, але до цієї щасливої миті Одіссею треба йти довшим шляхом, долаючи перешкоди.

По дорозі додому Одіссею зустрічаються різні препони: на острові лотофагів, куди буря прибила кораблі, мешканці пригостили ахеїв духмяним лотосом, що мав чудодійну силу. Ті, що його скуштували, забули свою Батьківщину і не захотіли плисти далі.

На іншому острові Одіссей зустрічається з велетнем циклопом (кіклопом) Поліфемом. Лише завдяки хитрощам і хоробрості Одіссей врятовується разом з друзями: він називає себе Ніхто, а коли одноокий Поліфем засинає у заваленій камінням печері, Одіссей вибиває велетню загостреною палицею око. На поклик про допомогу прийшли до печери інші велетні — циклопи. На питання, хто обдурив Поліфема, вони почули відповідь: "Ніхто!", тому й покинули межі володінь пораненого Поліфема. Тримаячись за довгу шерсть овець велетня, Одіссей із друзями вибрався з печери, коли Поліфем вивільнив хід від каміння.

Грізний бог землетрусів і морських бурь Посейдон поклявся помститися за свого сина Поліфема.

Проймається співчуттям до Одіссея бог вітрів Еол, на острові якого висадилася команда героя. Еол зібрав у лантух усі буйні й небезпечні вітри, міцно зав'язав і наказав Одіссеєві не випускати їх, доки не допливе до батьківщини. Недовірливі супутники Одіссея розв'язали лантух, коли стомлений герой спав. Буйні вітри вирвалися на волю і відігнали корабель далеко назад від батьківщини.

На острові чаклунки Цирцеї сталися дивні події: вродлива, але підступна чарівниця перетворила супутників Одіссея на звірів, а героя — не змогла, бо йому вчасно допоміг Гермес. Довелося Цирцеї звільнити від звіриної подобі всіх людей.

Одіссей вдається до допомоги померлих рідних і друзів: він спускається у підземне царство Аїда — мертвих. Віщун Тересій попереджає Одіссея про помсту бога Посейдона; герой бачить тінь матері, що померла від журби за сином. Тінь Агамемнона,

воєначальника всіх греків під час облоги Трої, попереджає про підступність жіноцтва, бо після переможного повернення додому Агамемнона вбила дружина Клітемнестра.

Чародійними солодкими піснями заманюють греків на свій острів сирени. Щоб уникнути небезпеки, Одисей знову вдається до хитрощів:

Цитата:

Товаришам я по черзі тоді позаліплював вуха,
Потім вони вже за руки і ноги мене прив'язали
Стійма до щогли міцної, ще й линвами міцно скрутивши.

Переказ:

Фантастичні кровожерливі потвори Сцілла (Скілла) і Харібда — ще одне випробування Одисея на шляху до Ітаки:

Цитата:

Скілла-бо там по один бік, по другий — божиста Харібда
Грізно ковтала із моря глибокого воду солону.
А як назад викидала, шумливо навкруг клекотіло,
Мов у котлі на великім вогні. І бризками піна
Високо вгору злітала, обидві зрошаючи скелі.

Переказ:

Одисеєві вдалося врятуватися і не загинути у пащі одного із чудовиськ. І знову випробування на долю Одисея: на острові бога сонця Геліоса паслися корови, яких супутники Одисея потай від героя зарізали та з'їли. Коли ж ахейці покинули острів, Геліос наслав на них сильну бурю, загинули всі, крім Одисея.

Через деякий час після поневірянь греків феаки на своєму кораблі приводять Одисея на Ітаку. Невпізнаний, в образі старця-жебрака, Одисей прибуває додому. Богиня Афінa, яка опікується Одисеєм, допомагає йому у всьому. Пенелопа, навчена Афінною уві сні, призначає женихам випробування: прострілити 20 кілець, не зачепивши ні одного. Ніхто з женихів не може натягнути тятиву з лука Одисея, що винесла на змагання Пенелопа. Коли лук бере старець-жебрак, над ним глузують усі присутні женихи.

Але, на подив, жебрак спокійно натягнув тятиву, а потім пронизав стрілою всі 20 кілець.

Цитата:

В той час Одисей велемудрий,
Лук свій узявши великий, увесь його пильно оглянув.
Як чоловік у грі на формінзі і співах умілий
Легко струну на кілочок новий натягнути здолає,
Скручену кишку овечу з кінців із обох прив'язавши, —
Так без зусилля свій лук натягнув Одисей велемудрий.
Зразу ж тоді й тятиви правицею злегка торкнувся —
Дзвінко вона пролунала, мов ластівки голос чудесний.
Смуток великий серця охопив женихам, їх обличчя

Зблідли. Сам Зевс громозвучну тут виявив з неба ознаку.
Серцем зрадів витривалий в біді Одіссей богосвітлий
З того, що син гнучкомудрого Кроноса дав це знамення.
Бистро узяв він стрілу, що самотньо одна лиш лежала
З краю стола, — усі інші в місткому були сагайдаку
Сховані, — їх на собі ахеї ті мали зазнати.

Взявши за держално лук, почав тятиву від зазубрин
Сидьма натягувать він і, націлившись, випустив бистру
З лука стрілу. Анітрохи не схибив він, жодного вушка
Не зачепив у сокирах, усі їх стрілою прошивши
Міднотяжкою. Тоді Одіссей Телемахові мовив:

"Не осоромив тебе, Телемаху, твій гість, у покоях
Сидячи цих, — несхибно у ціль я улучив, Недовго
Лук цей натягував я. Ще сила моя збереглася,
Марно мені женихи докоряють, даремно безчестять.

Переказ:

Не даючи женихам отямитись, Одіссей вражає кривдників влучними пострілами з луку:

Цитата:

А, собаки! Не думали ви, що я цілий додому
З краю вернуся троянського! Дім мій ви тут руйнували,
Гвалтом на ложе до себе моїх ви тягнули челядниць,
Ще за життя мого сватать мою намагались дружину
І не боялись богів, що простором небес володіють,
Ані того, що спостигне їх помста людська коли-небудь.
Злої загибелі сіті давно-бо над вами нависли.

Переказ:

Із самого початку знали, що за особою жебрака ховається Одіссей, лише його син Телемах, вірний пес Аргус і няня Евріклея, що впізнала героя за старим рубцем на нозі.

Коли Пенелопа переконалася, що перед нею її чоловік, богиня Афіна повернула Одіссею його справжню особу, а потім омолодила подружжя, повернувши їм молодість і красу.